

Iemand op de reis vergezellen. Hij was vergezeld van zijn trouwe hond.

Iemand naar huis geleiden. Iemand op de levensweg geleiden. Dat God u geleide!

Zij was begeleid van een vriendin. Daar zag hij zijn oude meester, begeleid door enige edellieden, voorbijgaan.

836. VERHAAL, VERTELLING, FABEL, MYTHE, SAGE, SPROOKJE, LEGENDE.

Verhaal is de mededeling van een gebeurtenis of van een reeks van gebeurtenissen, waarvan het verloop de lezer in levendige trekken voor ogen gebracht wordt.

Vertelling heeft dezelfde betekenis, maar onderwerp en voorstelling zijn eenvoudiger en meer beperkt.

Fabel is een kort verhaal, dat een zedeles bevat, waarin men de een of andere waarheid aanschouwelijk wil voorstellen en waarin gewoonlijk dieren of zaken als handelende personen optreden.

Mythe is een overlevering uit de oudheid, waarin de gebeurtenissen min of meer bovennatuurlijk zijn.

Sage is een overgeleverd romantisch verhaal, inzonderheid uit het heldentijdperk; soms is zij aan een historisch persoon vastgeknoopt.

Sprookje is een eenvoudige, kinderlijke vertelling, waarin denkbeeldige, bovennatuurlijke wezens optreden, tovenarijen plaats vinden of dieren of dingen sprekende worden ingevoerd.

Legende is de uitwerking van een geschiedenis overeenstemmende met of genomen uit de overleveringen der christelijke kerk; ook een verhaal van niet-godsdiensstige aard, op (volks)overlevering berustende; vaak hetzelfde als : sage.

Ik heb dit prachtig verhaal met veel genoegen gelezen. Wie heeft het eerst aan het eenvoudige verhaal de poëtische kleur der legende gegeven?

Dat is een vertelling van zijn eigen fabriek. Geen stad is rijker aan plaatselijke vertellingen dan Antwerpen : elke straat heeft er hare sage of legende.

De koning zoude het gaan als de jongen in de fabel, die zo dikwijls de lui bedrogen had, door te roepen dat hij 't been had gebroken.

Tot nog toe geloof ik niet, dat al de mythen een geschiedkundige grondslag hebben. Wat is het Boek Genesis merendeels anders dan een verzameling van mythen?

Ik zie met genoegen, dat U ook de oude Skandinavische sagen niet vreemd zijn. Arthur kende de sagen, die zulk sprekend bewijs van het Duits karakter van Straatsburg afleggen.

Wij zaten laatst bij Saartje, onze oude goede baker, die sprookjes kan vertellen. Geen sprookjes zijn 't, die ik verhalen zal. Het sprookje van Moeder de Gans.

Hierin bestaat juist het eigenaardige der legende : zij weet van geen nuances, en kleurt alles met een en dezelfde tint. Er heeft zich mettertijd een ganse legende om heen gesponnen.

837. VERKOPEN, VEILEN.

Verkopen is iets voor een zekere prijs aan een ander overdoen.

Veilen is verkopen in het openbaar bij opbod en afslag, verkrijgbaar stellen voor de meestbiedende.

Toen hij buiten ging wonen, heeft hij zijn huis in de stad verkocht.

Dat huis zal donderdag geveild worden. Tabak (koffie) veilen.

838. VERLANGEN, VORDEREN, EISEN, VERGEN.

Iets met aandrang vragen.

Verlangen drukt uit een sterke begeerte om iets te bezitten of iets te zien geschieden, zonder dat men zeker is of dit zal worden toegestaan, daar in het midden wordt gelaten of men er al dan niet recht op heeft.

Vorderen onderstelt dat hetgeen men vraagt, noodwendig zal moeten toegestaan worden, daar men beweert er recht op te hebben.

Eisen is nog sterker en drukt uit, dat men van zijn recht overtuigd is en daarom de gedachte aan een weigering uitsluit.

Vergen is vragen met sterke drang en onderstelt overdrijving in het vragen.

Hij verlangt geld van mij. Ik verlang een nadere verklaring van zijn handelwijze.

Voor de geleden verliezen, zal ik schadevergoeding van hem vorderen. Ik vorder mijn recht.

De regering eist gehoorzaamheid aan de wet. De examiner was toegeeflijk, doch hij eiste een goede uitspraak.

Men moet niet te veel van iemands geduld vergen. Hoe kunt gij dat vergen? Ik verg niets onbillijks.

839. VERLETEN, VERZUIMEN.

Iets laten voorbijgaan of iets laten verloren gaan door nalatigheid.

Verletten duidt vooral op het verliezen van tijd door niets te doen of door iets te doen, dat nutteloos is.

Verzuimen duidt meer op het nalaten van hetgeen men verplicht was te doen.

Door dat heen- en weergeloop verlet men zoveel tijd.

De school verzuimen. Op zondag mag men nooit de mis verzuimen.

840. VERLICHTING, BESCHAVING.

Ontwikkeling en veredeling van verstand en gemoed.

Verlichting is vooral de ontwikkeling der verstandelijke vermogens, de uitbreiding der kennis en het doen verdwijnen van dwaalbegrippen en bijgeloof.

Beschaving heeft vooral betrekking op de hieruit voortvloeiende verfijning der maatschappelijke vormen, de veredeling van zeden, smaak en gevoel.

De verlichting dringt tot de onderste lagen der maatschappij niet snel door. De Universiteit zij een brandpunt van verlichting, dat zijn weldadige glans over het gehele volk verspreidt.

Het eerste brandpunt der beschaving van Azië kan alleen Indië wezen.

841. VERMIJDEN, MIJDEN, VLIEDEN.

Ontwijken.

Vermijden is iemand of iets uit de weg gaan.

Mijden voegt hierbij de gedachte van ontwijkning uit afkeer en vrees; het is dus sterker dan *vermijden*.

Vlieden duidt op een snelle ontwijkning, vooral na aanraking. Het wordt vaak gebruikt in de zin van *vermijden*.

Vermijd de verleiding. Gij hadt al die onaangenaamheden kunnen vermijden.

Men moet kwade gezelschappen mijden. Hij heeft steeds dat huis gemeden.

De slechte gezelschappen vlieden. Vlied de zonde.

Synoniemen



VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.



J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

